

ĀRVALSTU INVESTORU PADOMES LATVIJĀ

NOSTĀJA ATTIECĪBĀ UZ INVESTĪCIJU AIZSARDZĪBU

FICIL nostāja nr. 4

30.10.2025

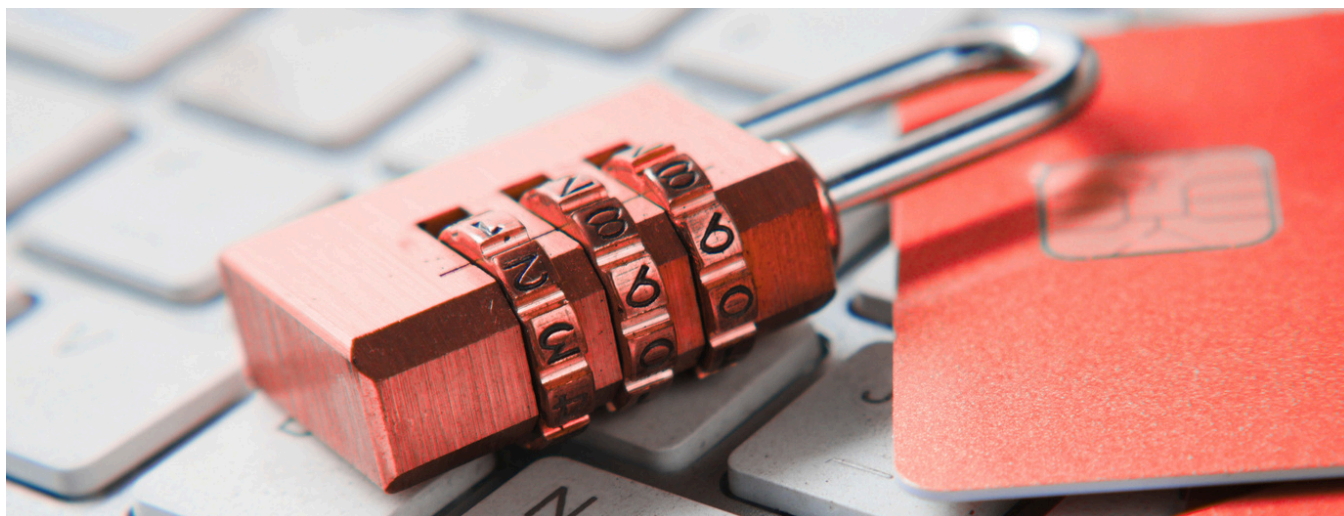
KOPSAVILKUMS

Prognozējamās, caurskatāmas un efektīvas institūcijas ir investīciju aizsardzības pamats. Pēdējos gados Latvija ir virzījusi reformas tiesu sistēmā un strīdu izšķiršanā, tostarp veikusi pasākumus tiesu procesu digitalizācijas uzlabošanai, šķīrējtiesu un valsts nodevu regulējuma reformēšanai, kā arī sagatavojusi grozījumus, lai stiprinātu Ekonomisko lietu tiesas pilnvaras. Tomēr progress joprojām ir nevienmērīgs un reformu un attīstības turpināšana prasa pastāvīgas pūles.

Ilgstoša tiesvedības procesu kavēšanās ierobežo savlaicīgu piekļuvi tiesiskai aizsardzībai, savukārt tas, ka šķīrējtiesu institūciju attīstība nenotiek sistēmiski, mazina alternatīvās strīdu izšķiršanas efektivitāti. Vienlaikus pieticīgie un nereti neprognozējamie noteikumi par tiesvedības izmaksām pakļauj investorus finansiāliem riskiem, tādējādi kropļojot taisnīguma līdzsvaru tiesvedības procesā. Kopumā šie trūkumi joprojām grauj investoru uzticēšanos un rada nenoteiktību tiem, kuri apsver ilgtermiņa saistības Latvijā.

Vienlaikus investīciju aizsardzību vājina fakts, ka daudzās valsts un pašvaldību kapitālsabiedrības joprojām veic administratīva rakstura vai no budžeta atkarīgas funkcijas, nevis darbojas ar skaidri definētiem komerciāliem mērķiem. Tas izpludina robežu starp publisko un privāto sektoru, rada mākslīgu konkurenci un palielina fiskālo spiedienu – šie faktori kopumā mazina vienlīdzīgus konkurences apstākļus un prognozējamību, no kā ir atkarīga investoru darbība.

Tādēļ FICIL izvirza prioritārās rekomendācijas, lai stiprinātu tiesu sistēmas efektivitāti un caurskatāmību, precizētu valsts kapitālsabiedrību komerciālo lomu un nodrošinātu taisnīgu un efektīvu strīdu izšķiršanu. Kopumā šo pasākumu īstenošana mazinātu nenoteiktību, stiprinātu uzticēšanos Latvijas institūcijām un veicinātu stabili vidi, kas nepieciešama ilgtermiņa investīcijām un izaugsmei.

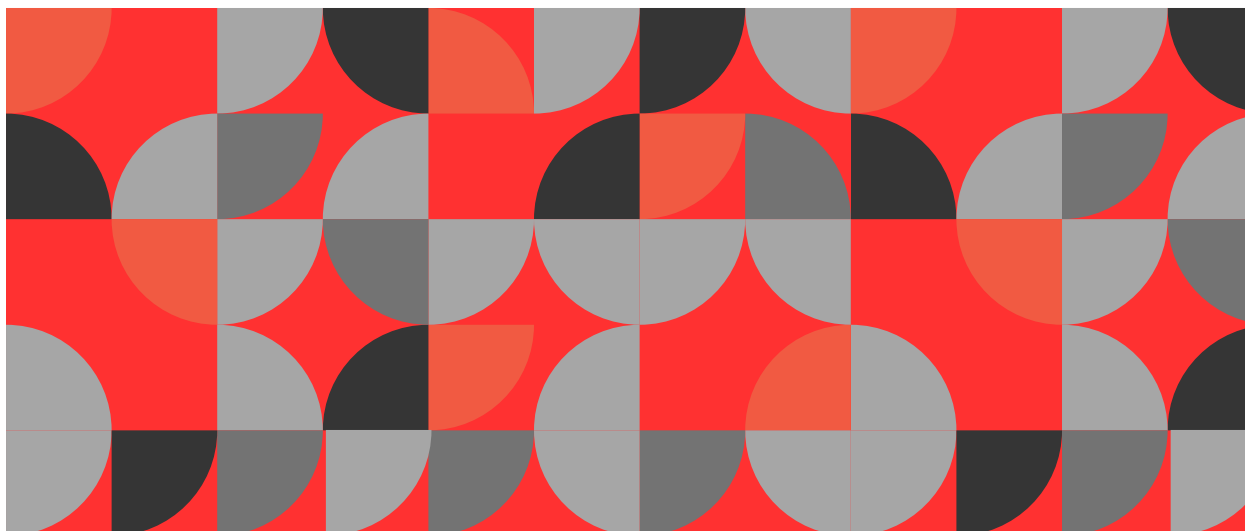

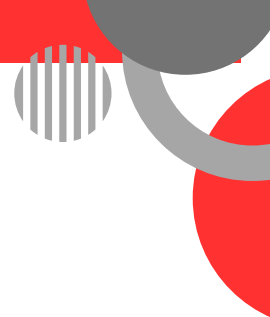
SATURS

KOPSAVILKUMS	2
--------------	---

REKOMENDĀCIJAS	4
----------------	---

REKOMENDĀCIJU PAMATOJUMS	5
--------------------------	---

REKOMENDĀCIJAS

TIESU SISTĒMAS EFEKTIVITĀTE UN DIGITALIZĀCIJA

I Stiprināt un paplašināt Ekonomisko lietu tiesas kapacitāti: paplašināt tiesas kompetenci komercietību un civiltiesību jautājumos, izveidot apelācijas instanci un nodot šķīrējtiesu atbalsta funkcijas Ekonomisko lietu tiesas pārziņā, lai nodrošinātu konsekventus, prognozējamus un kvalitatīvus spriedumus

I Tiesu sistēmas modernizācija: nodrošināt pilnīgu pāreju uz elektronisku lietvedību, palielināt piekļuvi anonimizētiem tiesu spriedumiem un ieviest mākslīgā intelekta rīkus, vienlaikus stiprinot tiesnešu kompetenci, veicinot viņu specializāciju un apmācības Latvijas Tiesnešu mācību centrā

I Stiprināt šķīrējtiesu reformas uzraudzību: sekot līdzi šķīrējtiesu reformas ieviešanai, regulāri analizējot tiesu spriedumu statistiku, publicējot anonimizētus datus un nodrošinot prognozējamu tiesu atbalstu ar šķīrējtiesvedību saistītos jautājumos, lai veicinātu uzticēšanos sistēmai un motivētu šķīrējtiesu institūcijas pilnveidot un modernizēt savu darbību

I Nodrošināt taisnīgas tiesvedības izmaksas: pārskatīt izmaksu atlīdzināšanas kārtību, ieviest drošības naudas mehānismu pārmērīgiem prasījumiem un nodrošināt izdevumu kompensēšanu trešajām personām, lai tiesvedības procesā mazinātu kavēšanos, veicinātu procesuālo disciplīnu un uzlabotu taisnīgumu

INVESTĪCIJU AIZSARDZĪBA

I Stiprināt pārvaldību un izmantot valsts kapitālsabiedrību potenciālu: steidzami ieviest grozīto Valsts pārvaldes iekārtas likuma 88. panta regulējumu, piešķirt Konkurences padomei pilnvaras uzraudzīt konkurences neitralitāti, valsts kapitālsabiedrību stratēģijās iekļaut izmērāmus mērķus un veikt visaptverošu gan valsts, gan pašvaldību kapitālsabiedrību izvērtējumu, lai administratīvās struktūras pārveidotu par iestādēm vai aģentūrām, uzņēmuma formu saglabājot tikai gadījumos ar komerciāli dzīvotspējīgiem uzdevumiem, vienlaikus virzot kapitāldaļu kotēšanu biržā, lai veicinātu pārredzamību un uzlabotu fiskālo atdevi

REKOMENDĀCIJU PAMATOJUMS

TIESU SISTĒMAS EFEKTIVITĀTE UN DIGITALIZĀCIJA

Efektīvas, prognozējamas un caurskatāmas tiesas ir būtisks priekšnoteikums Latvijas investīciju vides un konkurētspējas stiprināšanai. Jau ir sperti nozīmīgi soļi, tostarp izveidota Ekonomisko lietu tiesa un Tieslietu ministrija īsteno iniciatīvas tās kompetences paplašināšanai un procedūru modernizācijai. Tomēr joprojām pastāv būtiski izaicinājumi – uzņēmumi joprojām saskaras ar ilgu tiesvedības procesu, nevienmērīgu spriedumu kvalitāti un ierobežotu digitālo rīku izmantošanu. Tāpēc **FICIL iesaka koncentrēties uz četrām prioritātēm: 1) Ekonomisko lietu tiesas kompetences stiprināšanu, 2) digitalizācijas un specializācijas paātrināšanu, 3) efektīvas šķīrējtiesu reformas ieviešanu un 4) taisnīguma uzlabošanu tiesvedības izmaksu jomā.**

| Ekonomisko lietu tiesas stiprināšana un paplašināšana

FICIL iesaka stiprināt un paplašināt Ekonomisko lietu tiesas kompetenci. Tiesa jau ir apliecinājusi specializācijas sniegtos ieguvumus, tomēr tās jurisdikcija joprojām ir šaura, nav izveidota specializēta apelācijas instance, un šķīrējtiesu atbalsta funkcijas ir sadrumstalotas. Tas ierobežo spriedumu prognozējamību un konsekveni, kā arī palēnina tiesvedības procesu.

Ekonomisko lietu tiesas kompetences paplašināšana, iekļaujot civilietas un komercietas, specializētas apelācijas instances izveide un šķīrējtiesu atbalsta funkciju nodošana šai tiesai palīdzētu novērst minētos trūkumus. Šo pasākumu īstenošanai, lai nodrošinātu tiesai nepieciešamo kapacitāti, būs vajadzīgi papildu resursi, tostarp lielāks tiesnešu skaits un finansējums.

| Tiesu sistēmas modernizācija

FICIL iesaka modernizēt tiesu procesus, pabeidzot pāreju uz elektronisku lietvedību un paplašinot digitālo rīku izmantošanu. Lai gan ir panākts progress, tiesas joprojām pārlietu palaujas uz procedūrām papīra formātā, kas palēnina procesu un ierobežo caurskatāmību. Pilnībā digitalizēta sistēma uzlabotu piekļuvi lietu materiāliem, veicinātu ātrāku lietu izskatīšanu un visām pusēm nodrošinātu vienlīdzīgas iespējas sekot līdzi procesam.

Vienlaikus FICIL iesaka stiprināt kompetenci, turpinot tiesnešu un tiesu darbinieku specializāciju. Ekonomisko lietu tiesa jau ir pierādījusi, ka specializācija uzlabo spriedumu kvalitāti un to pieņemšanas ātrumu. Balstoties uz šo piemēru, Latvijai būtu jāturpina attīstīt specializētās tiesu nodaļas un nodrošināt nepārtrauktu tiesnešu apmācību Latvijas Tiesnešu mācību centrā, lai panāktu konsekventu sarežģītu komercietu izskatīšanu.

| Šķīrējtiesu reformas uzraudzības stiprināšana

FICIL iesaka uzlabot šķīrējtiesu reformas īstenošanas uzraudzību, ieviešot regulāru monitoringu un publiskojot caurskatāmu informāciju par tās rezultātiem. Šķīrējtiesu reformas īstenošana bija nozīmīgs solis, un tās efektivitāti var nodrošināt tikai ar pastāvīgu ieviešanas procesa izvērtēšanu.

Regulāra tiesu spriedumu statistikas analīze un anonimizētu datu publicēšana veicinātu uzņēmēju izpratni par to, kā šķīrējtiesvedība darbojas praksē. Skaidrs un prognozējams tiesu atbalsts ar šķīrējtiesvedību saistītos jautājumos vēl vairāk stiprinātu uzticēšanos šķīrējtiesām kā uzticamam

strīdu izšķiršanas mehānismam. Kopumā šie pasākumi veicinātu caurskatāmību, uzlabotu konsekvenci un padarītu šķīrējtiesas par pievilcīgāku iespēju uzņēmumiem, kas darbojas Latvijā. Uzticama šķīrējtiesvedības vide un labi funkcionējošas šķīrējtiesu institūcijas ir būtisks resurss, kas palīdz atslogot vispārējās jurisdikcijas tiesas no sarežģītu un apjomīgu komerciālu strīdu izskatīšanas.

I Taisnīgu tiesvedības izmaksu nodrošināšana

FICIL iesaka nodrošināt taisnīgumu un procesuālo disciplīnu tiesvedības izmaksu jomā, pārskatot izmaksu atlīdzināšanas kārtību, ieviešot drošības naudas mehānismu pārmērīgiem prasījumiem un paredzot kompensāciju trešajām personām. Pašreizējā sistēma var veicināt nepamatotus prasījumus un kavēšanos, visām iesaistītajām pusēm palielinot izmaksas un mazinot efektivitāti.

Stiprinot regulējumu, kas attiecas uz tiesvedības izdevumiem, tiesas būtu labāk sagatavotas un spētu efektīvāk mazināt procesuālo ļaunprātību un tiesvedības gaitā veicināt disciplinētāku rīcību. Tas palīdzētu samazināt kavēšanos, nodrošinātu taisnīgāku līdzsvaru starp pusēm un uzlabotu tiesvedības procesa kopējo prognozējamību, kas ir būtisks faktors investoru uzticēšanās stiprināšanai.

INVESTĪCIJU AIZSARDZĪBA

I Pārvaldības stiprināšana un valsts kapitālsabiedrību potenciāla izmantošana

Apstākļos, kad pieaug fiskālie ierobežojumi un aizsardzības vajadzības, valdībai nākas pieņemt grūtus lēmumus: samazināt būtiskas funkcijas vai meklēt papildu ieņēmumu avotus. FICIL jau ilgstoši ir uzsvēris neizmanto to valsts kapitālsabiedrību potenciālu, kas – ja tām tiktu nodrošinātas iespējas darboties elastīgāk, paplašināties eksporta tirgos un ieviest inovācijas – varētu radīt ilgtspējīgu atdevi, palielināt dividenžu plūsmu valsts budžetā un stiprināt ekonomisko noturību, vienlaikus neizkropļojot konkurenci.

Tādēļ FICIL atkārtoti aicina pārskatīt un paplašināt Valsts pārvaldes iekārtas likuma 88. panta regulējumu, lai valsts kapitālsabiedrības varētu ieviest inovācijas un konkurēt starptautiskā līmenī, vienlaikus nodrošinot konkurences neitralitāti. Šī potenciāla pilnīga izmantošana ir gan pārvaldības reforma, gan stratēģiska atbilde uz fiskālajiem un drošības izaicinājumiem.

Ir panākts progress – izstrādāts grozījumu projekts Valsts pārvaldes iekārtas likuma 88. pantā, par kuru diskusijas notiek kopš 2021. gada un kas tiek virzīts uz priekšu arī 2025. gadā; šie grozījumi ir vērsti uz ilgstošu problēmu risināšanu. Kopš 2016. gada likums paredz, ka Ministru kabinetam un pašvaldībām ir jāizstrādā noteikumi, taču šie noteikumi tiek pieņemti reti, radot nenoteiktību un nevienmērīgu piemērošanu. Grozījumu projekts paplašinātu valsts kapitālsabiedrību pilnvaras virzīties uz ilgtermiņa ekonomiskajiem mērķiem, skaidri ietverot eksportu un inovācijas, vienlaikus nodrošinot atbilstību stratēģiskajiem mērķiem un konkurences neitralitāti Konkurences padomes uzraudzībā.

Tomēr grozījumu projekts joprojām gaida apstiprināšanu un ieviešanu. Gadu gaitā valsts kapitālsabiedrību darbību ir ierobežojis stingrs un neefektīvs regulējums, un tagad investori sagaida, ka šīs reformas tiks pieņemtas ātri un arī īstenotas praksē.

Lai pilnībā izmantotu valsts un pašvaldību kapitālsabiedrību potenciālu, nepietiek tikai ar izmaiņām tiesiskajā regulējumā. Latvijā joprojām pastāv liels skaits sabiedrību, kuru uzdevumi neatbilst uzņēmuma formai. Daudzas pašvaldību kapitālsabiedrības joprojām ir atkarīgas no budžeta vai veic galvenokārt administratīvas funkcijas, radot mākslīgu konkurenci, pārvaldības riskus un papildu fiskālo slogu. Tas mazina efektivitāti un sadrumstalo sistēmu, vienlaikus ierobežojot iespējas panākt tos rezultātus, ko sagaida investori – izaugsmi, inovācijas, eksportu un lielāku dividenžu plūsmu. Starptautiskā pieredze rāda, ka šādas struktūras efektīvāk pārvaldāmas kā iestādes vai aģentūras, savukārt uzņēmuma forma būtu saglabājama tikai tām sabiedrībām, kurām ir skaidrs komerciāls uzdevums.

Visaptveroša valsts un pašvaldību kapitālsabiedrību portfeļa pārskatīšana un racionalizācija mazinātu funkciju dublēšanos, atvieglotu administratīvo slogu un ļautu patiesi komerciālām kapitālsabiedrībām caurskatāmi konkurēt ar privātajiem uzņēmumiem vienlīdzīgos apstākļos. FICIL arī aicina izstrādāt skaidru regulējuma ietvaru nekustamā īpašuma investīciju fondiem (Real Estate Investment Trusts (REIT)), lai veicinātu plašāku investoru līdzdalību nekustamā īpašuma un infrastruktūras projektos, dažādotu finansējuma avotus un stiprinātu Latvijas kapitāla tirgus ekosistēmu.

Tāpēc, lai nodrošinātu efektīvu valsts un pašvaldību kapitālsabiedrību pārvaldību, garantētu konkurences neitralitāti un nodrošinātu atbilstību starptautiski atzītai labākajai praksei, FICIL iesaka:

- Steidzami ieviest praksē grozīto 88. panta regulējumu, nodrošinot, ka netiek kavēta sekundāro tiesību aktu vai metodisko norādījumu izstrāde;

- Piešķirt Konkurences padomei pietiekamu kapacitāti un kompetenci, lai tā savas paplašinātās pilnvaras ietvaros varētu efektīvi nodrošināt konkurences neitralitāti;
- Iekļaut valsts kapitālsabiedrību stratēģijās augstus mērķus, tostarp izmērāmus rādītājus eksporta, inovāciju, ilgtspējas un dividendu pieauguma jomā, nodrošinot to atbilstību valsts attīstības prioritātēm;
- Paātrināt kapitāla tirgus attīstību, virzot piemērotu valsts kapitālsabiedrību daļēju kotēšanu biržā, lai uzlabotu pārvaldību, caurskatāmību un piekļuvi finansējumam;
- Saglabāt caurskatāmību un atbildīgumu visos valsts kapitālsabiedrību lēmumos, nodrošinot, ka tie balstās uz pamatotu ekonomisko izvērtējumu un ir saistīti ar valsts stratēģiskajiem mērķiem;
- Veikt visaptverošu valsts un pašvaldību kapitālsabiedrību izvērtējumu, administratīvās struktūras pārveidojot par iestādēm vai aģentūrām un uzņēmuma formu saglabājot tikai tām sabiedrībām, kurām ir skaidrs komerciāls un/vai stratēģisks uzdevums.

ĀRVALSTU INVESTORU
PADOMES LATVIJĀ

NOSTĀJA ATTIECĪBĀ UZ
INVESTĪCIJU
AIZSARDZĪBU

FICIL nostāja nr. 4
30.10.2025

www.ficil.lv

